

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Lakiesityksen tavoite on pohjimmiltaan kannatettava ja se vahvistaa kuntien roolia paikallisen ja alueellisen elinvoiman vahvistajana. Haasteeksi esityksessä muodostuu se, että kunnat eivät tosiasiaassa ole saamassa järjestämisvastuuta, vaan valtaosan kunnista on muodostettava yhteistoiminta-alue, jotta järjestämisvastuun kriteerit täyttyvät.

Työllisyyspalveluiden integrointi osaksi paikallisia palveluja ja kunnan toimintaa onnistuu parhaiten, kun järjestämisvastuun omaava kunta voi sopia muiden kuntien kanssa tarvittavasta alueellisestä yhteistyöstä kuntalain mukaisesti, myös sopimuksellisesti. Kuntayhtymät irrottaisivat tehtävät kunnista ja kunnan palveluista. Vastuukuntamalli saattaisi johtaa siihen, että pienempien kuntien osallisuus vaarantuisi ja niiden ääntä ei kuultais.

Työvoimapalvelujen järjestämisvastuu tulee säätää lailla kaikkien kuntien tehtäväksi, muiden kunnan lakisääteisten tehtävien tavoin. Näin jokaisella kunnalla säilyy vaikutusmahdollisuus kuntansa palveluihin. Kunnat tekevät luonnollisesti jatkuvasti yhteistyötä toistensa kanssa ja kunnille tulee suoda mahdollisuus luoda itse soveltuvat yhteistyön muodot uudistuksen toteuttamiseen.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

Järjestämisvastuu ja rahoitusvastuu tulee olla jokaisella kunnalla ns. samoissa käsissä. Tämä mahdollistaa joustavamman sopimisen tehtävän hoitamisessa, tukee kunnallista itsehallintoa ja

osoittaa luottamusta kuntien kykyyn muodostaa tehokkaimmat yhteistyömuodot/-mallit vaatimusten täyttämiseen huomioiden mm. lähipalvelujen turvaaminen ja asiakaslähtöisyys.

Luottamalla kuntien kykyyn, osaamiseen ja haluun järjestää palvelut parhaalla mahdollisella tavalla löydetään kullekin alueelle parhaat tavat palveluiden organisointiin ja yhdyspintahaasteiden minimointiin. Vaatimus yhdenvertaisista palveluista ohjaa jo itsessään kunnat vapaaehtoisesti hakeutumaan yhteistyöhön niiden palveluiden kohdalla (hankinnat, maahanmuuttajien palvelut yms.), joissa tarvitaan kuntien välistä yhteistyötä.

Hallituksen esityksen mukaisen mallin sijaan olisi perusteltua ja tarkoituksenmukaista luoda sellainen, joka antaa kunnille vapaasti mahdollisuuden sopia tiettyjen palvelujen järjestämisestä yhteistyössä muiden kuntien kanssa ilman, että kuntien tulee perustaa kuntayhtymä tai toimia vastuukunta -mallin mukaisesti. Näin ollen kaikki kuntalaissa mainitut yhteistyömuodot tulisi olla kuntien käytettävissä työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirron tuomien tehtävien hoitamiseksi.

Rahoituksen näkökulmasta työttömyysetuuksien rahoitusvastuu on kunnilla, mutta palvelut järjestetään pääasiassa yhteistoiminta-alueella. Toimintamallissa suurin osa kunnista ei siis pystyisi itsenäisesti suoraan vaikuttamaan rahoitusvastuuseensa, koska palveluiden järjestämisvastuu olisi yhteistoiminta-alueella.

Kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta on ongelmallinen myös pitkään työttömänä olleiden osalta. Työttömyyden pitkittyessä sote-palveluiden merkitys työllistymisen tukemisessa korostuu ja näistä vastaavat jatkossa hyvinvointialueet, eikä kunnilla ole näihin vaikutusmahdollisuuksia. Mitä pidempään henkilö on ollut työttömänä, sitä suurempi on kunnan rahoitusvastuu.

Hyvinvointialueilla tulisi esitetyssä mallissa kuntouttavan työtoiminnan osalta olla kannustimia työllistämiseen, muussa tapauksessa kunta maksaa edelleen pitkäaikaistyöttömistä korvaukset ja hyvinvointialue hoitaa niitä. Kunnalla ei tässä mallissa ole konkreettisia keinoja vaikuttaa pitkäaikaistyöttömistä muodostuvaan työmarkkinatuen kuntaosuuteen.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 Pääasialliset vaikutukset:

Järjestämisvastuun edellytykset on asetettu tarpeettoman korkeiksi. Edellytetty 20 000 työvoimapohja tarkoittaa käytännössä yli 40 000 asukkaan väestöpohjaa. Yhdistettynä yhtenäisen työssäkäyntialueen vaatimukseen ehdotettu lainsäädäntö edellyttää vielä huomattavasti suurempaa työvoima- ja väestöpohjaa. Ehdotuksen perusteluista ei löydy palveluista lähteviä perusteita sille, miksi järjestämisvastuussa olevan tahon tulisi olla työvoimapohjaltaan näin laaja.

Järjestämisvastuun lähtökohtana tulisi olla mahdollisuus hyödyntää työllisyyden hoitamisessa kuntien vastuulla jo nykyisin olevien tehtävien tuomaa lisäarvoa (mm. elinkeinopalvelut sekä sivistys- ja nuorisopalvelut). Järjestämisvastuu tulisi olla jokaisella kunnalla ja kunnat voisivat keskenään sopia kuntalain mukaisesti siitä, kuinka ne tehtävän järjestävät.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

-

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- valtakunnalliset tavoitteet

- työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

Esityksen mukaan palkkatukea ei voisi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle eikä näiden määräysvallassa olevalle yhteisölle. Palkkatukioikeus on tärkeää säilyttää kunnilla, jotta pitkään työttömänä olleiden ja osatyökykyisten mahdollisuus työllistyä paranee.

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämismääräyksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli
- eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta
- ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta
- edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

**Laki palkkaturvain muuttamisesta;
Laki merimiesten palkkaturvain muuttamisesta**

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

**Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;
Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

-

**Laki työsopimuslain muuttamisesta;
Laki merityösopimuslain muuttamisesta**

-

**Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;
Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta**

-

**Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;
Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;
Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta**

-

**Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;
Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;
Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;**

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;
Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;
Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;
Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;
Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

Lakiluonnoksen 2 §:ssä esitetyn Työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoimintamallin toimijoiksi tulisi tunnistaa ne toimijat, joita henkilön palvelutarve edellyttää. Pykälään tulisi osapuoliksi lisätä työllisyysviranomaisen, hyvinvointialueen ja Kelan lisäksi myös kunnat (esim. sivistys- ja nuorisopalvelut), joiden rooli on monien asiakkaiden palvelutarpeissa keskeinen. Kuntien rooli tulisi huomioida myös muissa luonnoksen yhteistoimintaa koskevissa pykälissä.

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

Lakiesitys on pääosin kannatettava ja esityksen myötä palvelut tuodaan lähemmäksi asiakkaita, jolloin oletuksena on palvelujen asiakaslähtöisyyden kohentuminen. Tehtävien siirrosta aiheutuvat muutuskustannukset tulee korvata kunnille täysimääräisesti.

Lakiesityksen myötä alle 20 000 työvoiman kunnat asetetaan eriarvoiseen asemaan työllisyyspalvelujen järjestäjänä kuin yli 20 000 työvoiman kunnat. Vaatimus 20 000 työvoiman alueesta on joka tapauksessa perusteeton ja vain 27 kuntaa täyttää vaadittavan työvoimapohjan.

Lakiesitys antaa myös tulevaisuuden suuntaa, siihen kuinka kunnille tullaan jatkossa antamaan tehtäviä. Uhkakuvana on kunnallisen itsehallinnon murentuminen pienissä kunnissa, mikäli lainsäätäjä vaatii jatkossa yhä suurempia yhteistoiminta-alueita vedoten yhdenvertaisiin palveluihin tai tulkintaansa resursseiltaan riittävän vahvoista tehtävien järjestäjistä.

Alle 20 000 työvoiman kunnalle työllisyyspalvelut näyttäytyvät mm. rahoitusvastuun, työllisyyden ja verotulojen kehityksen, työvoiman saannin, koulutuspalvelujen, hyvinvoinnin ja kunnan elinvoimaisuuden näkökulmasta keskeisenä kokonaisuutena. Samanaikaisesti järjestämisvastuu on kunnasta erillään työvoimapohjavaatimukset täyttävällä yhteistoiminta-alueella.

Nieminen Noora
Nousiaisten kunta